

A méter-mértéknek az erdőgazdaság körében való mikénti alkalmazásáról.

(Folytatás és vége).

VIII. Faszén.

A faszénnek átvétele és átadása, illetőleg eladása a vevő kívánsága szerint, ürmérték vagy sulymérték szerint történhetik.

A legkisebb szénürmértékegység egy hectoliter; miután azonban ily kis ürmértéknek használata a nagyban való átadásoknál idővesztést és több költséget okozna, a szénmérésnél használandó ürmérték két hectoliter ürtartalommal határozatik meg.

Ezen, derékszögben összerótt deszkából készitendő ürmértéknek belső hosszúsága nyolcz (8) decimétert, belső szélessége öt (5) decimétert és belső mélysége öt (5) decimétert tesz.

A sulymérték szerinti eladásnál mértékegységül ötven kilogrammnyi súly szolgál.

Az égetési és fuvarozási bérek a szénnek csak azon tömege, illetőleg súlya után fizettetik, a mely a raktárakban történő átvételeknél tetszőleg találtatik.

A faszén árának egyrészt súlymérték, másrészt pedig ürmérték szerinti eladás czéljából való helyes megállapítása végett lehető számos kísérletek teendők annak megállapítására, hogy egy hektoliter ürtartalmu faszén a bogsából való kihuzás után, és azután különböző idő lefolyása után fanemek és vasztékok szerint átlagosan hány kilogramm súlylyal bír.

IX. Erdei mellékhasználat.

Az erdei mellékhasználatához tartozó anyagok közül az épületi és terméskövek, a nyers mészkő, agyag, az alom, moha sat. köbméterek; — az égett mész, a gubacs, a magvak és gyümölcsök ellenben a helyi viszonyokhoz képest vagy hektoliter, vagy kilogramm szerint mérendők. Az égetett mész súly szerinti eladásánál a mértékegység ötven (50) kilogramm.

X. Térmérés, térszámítás és térképezés.

Miután az 1874. VIII. törvényczikk 18. §. értelmében úgy a telekkönyvekben, mint a földadó kezelésénél, s így a telekzeti mérnökség munkálatainál a törvényhozás további intézkedéseig a jelenlegi terület mértékegység, vagy is az 1600 négyzetöllel számított katasztrális hold használandó, s miután az erdők felmérésének alapját rendesen a katasztrális felmérések képezik: ennél fogva a törvényhozás további intézkedéseig az erdészeti felméréseknél is az eddigi térmértékegység használandó.

Az annak idején elrendelendő átmenet előkészítése és könnyítése céljából azonban szükséges, hogy minden térképre a megfelelő lépték, a métermértékben is reá rajzoltassék, azon kimutatásokban pedig, melyekben tértartalmak szerepelnek, a végső főösszeg más színű tentával hektárookra is átszámítva feljegyeztessék.

XI. Erdőbecslés.

Az erdők becslésénél a fatömeg holdanként és egészen az eddigi 100 köbláb tömörfát tartalmazó normál ölek helyett, tömör köbméterekben fejezendő ki.

Egy normálól egyenlő 3.16, három egész és tizenhat századrész tömör köbméterrel.

A már kész becslési munkálatokban a holdanként normál ölekben kimutatott fatömegeknek holdanként köbméterekre való részletes, tehát tételek szerinti átszámlálása csak akkor eszközlendő, midőn az illető üzemtest becslésének legközelebbi tíz éves revíziója fog megejtetni; addig azonban csak az illető munkálatokhoz tartozó kimutatások végösszegei számítandók át, és más színű tentával jegyzendők be.

A termési tábláknak holdanként köbméterekre való részletes átszámítása azonban már most eszközlendő, s miután ezen táblák tudományos értékkel bírnak, de a hektáronkénti számításra való átmenetet is előkészítendik és könnyítendik, a termelési táblákban még egy új rovat nyitandó, melyben a

fatömegek köbméterekben és hektárakban tüntetendők ki. A termési táblákban holdanként normál ölekben kifejezett fatömegeknek, hektáronként köbméterekre való átszámításánál tényezőül 5.49 öt egész és negyvenkilencz századrész használandó, e szerint, ha a holdanként normál ölekben kimutatott fatömeg ezen viszonyszámmal szoroztatik, az eredmény hektáronként köbméterekben kifejezett fatömeg leend.

XII. A métermérték életbeléptetésének határideje.

Az 1874. VIII. t. cz. 16. §. értelmében ezen szabályrendelet is 1876. január 1-én lép érvénybe.

Ennélfogva az 1875-ik évi számadások lezárása alkalmával mutatkozó anyagmaradékok az ezen szabályrendeletben megállapított törvényszerű mértékre átszámítva viendők át az 1876-ik évi számadásokba.

XIII. A jelenlegi faanyagkészletek mennyiségének átszámítása.

Az 1875. évről 1876-ra fennmaradó fa-anyagkészletek mennyiségének a métermértékre való átszámításánál az 1874. VIII. t. cz. 9. §-ban foglalt viszonyszámok használandók.

A különféle hasáb hosszúságu ürölekben rakott tűzifának ürköbméterekre való átszámítása a dolog természeténél fogva az ürtartalom, nem pedig a tömtartalom szerint történik, ennél fogva:

egy hat láb hosszú hasábokból rakott öl az 1874. VIII. t. cz. 9. §. c. pontjának 9-ik bekezdése szerint anynyi, mint 6.8210. hat egész és nyolczezerkétszázöt tizezredrész ürköbméter; és ebből folyólag

egy öt láb hosszú hasábokból rakott öl anynyi, mint 5.6842. öt egész és hatezer nyolcyszáznegyvenkét tizezredrész ürköbméter;

egy négy láb hosszú hasábokból rakott öl anynyi, mint 4.5473. négy egész és ötezernégyszázhetvenhárom tizezredrész ürköbméter;

egy három láb hosszú hasábokból álló ugynevezett bécsi öl anynyi, mint 3.4105. három egész és négyezeregyszázöt tizezredrész ürköbméter;

egy harmadfél láb hosszú hasábokból rakott öl anynyi, mint 2.8421. két egész és nyolczezernégyszázhuszonegy tizezredrész ürköbméter;

egy két láb hosszú hasábokból álló öl anynyi, mint 2.2737. két egész és kétezerhétszázharminczhét tizezredrész ürköbméter.

XIV. A munka- és fuvarbérek átszámítása.

A munka- és szállítási bérek, ha darabszám szerint vannak megállapítva és a méretek nem változnak az eddigiek maradnak, a régi és új mérték arányában számítandók át.

A tömtartalom szerint megállapított bérek átszámításánál a régi és új köbtartalom egyenes aránya lesz mérvadó.

A hol a béreknek a méretek vagy köbtartalmak egyenes arányában való átszámítása a dolog természeténél fogva megfelelő nem lehet, ott az új mértékegységre eső bér, azon régi mértékegységek béreiből közbesítés útján számítandó ki, a melyek közé az új mérték esik. Így például az egy méter hosszúságú hasábokból előállítandó tűzifának vágásbére a 3 és 4 lábas ölekre nézve fennálló bérekből leendő interpoláció és lefelé való kikerekítés által helyesen kiszámítandó.

A bérek átszámításánál szem előtt tartandó ezen általános utmutatások által nincs kizárva az, hogy a netalán ez alkalommal meg nem felelőknek mutatózó bérek kellőképp és mérséklőleg szabályoztassanak.

XV. Az árak átszámítása.

A faanyagok eddigi árainak az új mértékre való átszámításánál azon utmutatások tartandók szem előtt, a melyek a bérek átszámítására nézve adattak.

A jelenpont szerint átszámítandó árak és kivételesen a XIV. pontban érintett bérek is jóváhagyás végett legkésőbb f. év szeptember végéig a pénzügyministeriumhoz felterjesztendők.

XVI. A métermérték alkalmazása, a bérek és árak megállapítása a szerződések és szolgáltatások tekintetében.

Minthogy az 1874. VIII. t. cz. 16. §. azt rendeli, hogy az ezen törvény érvénybe lépése napja előtt kötött szerződé-

sekben előforduló régi mértékek a szerződéseknek a mondott időpont után történő teljesítése alkalmával a törvény 9. §-ban foglalt arány szerint átszámítandók: ezen átszámítás ugy a mértékegységre, mint az erre eső árakra és bérekre nézve minden egyes szerződést illetőleg haladéknélkül eszközlendő és átvizsgálás végett legkésőbb f. év május végéig a pénzügy-ministeriumhoz jóváhagyás végett felterjesztendő. Hasonlóképp felterjesztendők a faizási szolgalmaknál előforduló átszámítások is.

XVII. A rendszeresített fajárandóságok átszámítása.

A rendszeresített fajárandóságok átszámításánál a köbméterek töredékeinek mellőzése czéljából a következő kulcs használandó:

1	három láb hosszú hasábos bécsi öl	annyi, mint	4	ürköbméter.
2	"	"	"	7
3	"	"	"	10
4	"	"	"	14
5	"	"	"	17
6	"	"	"	20
7	"	"	"	24
8	"	"	"	27
9	"	"	"	31
10	"	"	"	34
20	"	"	"	68
30	"	"	"	102
40	"	"	"	136

Ezen kulcs szerint például 12 bécsi öl fajárandóság átszámítva $34 + 7 = 41$ ürköbméternek felel meg.

Minthogy egy ürköbméternél kisebb mennyiség se ki nem szolgáltatik, se meg nem térítettik, a fajárandóságnak a nyári és téli hónapokra eső szabályszerű részei is egész köbméterekben szabandók ki.

XVIII. A régi mértékben termelt fának a métermérték szerint való eladása.

Minthogy az 1874. VIII. t. cz. érvénybelépése napján, azaz 1876. évi január 1-én a régi mérték szerint vágott

különféle fa leend készletben, mely csak a métermérték szerint árusítható el, az egyöntetű eljárás céljából a következők tartandók szem előtt.

A darabszám vagy tömörköbtartalom, avagy ürmérték és súly szerint elárusítani szokott anyagokra nézve a fentebbiekben adott utasítások további részletezést nem igényelnek, a tűzifára nézve megállapíttatnak a következők :

a) Hogy az eladási helyeken és raktárakban a régi mérték szerint felrakott fa az átrakási költség mellőzése végett úgy, a mint rakásolva van adassék el, s az utalványokba és a számadásokba az ezen utasítás XIII. pontjában foglalt átszámítási viszonzyszámok alkalmazása mellett jegyeztessék be.

b) Ezen szabályrendelet vétele napjától kezdve a vágásokból az eladási helyekre és raktárakba szállítandó régi méretű oly tűzifa, mely 1876. évi január 1-én tul kerül eladásra, az eladási helyeken úgy rakandó fel, hogy abból két-két vagy legalább négy-négy ürköbméter fát lehessen kiszolgáltatni. Ezen cél eléretik, ha az ezen szabályrendelet VII. 6. pontjában adott utasítás szerinti rakásolásnál az egyes sorok oly magasra rakatnak, hogy ez által a hasábok hosszúságának a métertől való eltérése kiegyenlítettessék. A soroknak ezen magassága a következő:

6	láb	hosszu	hasáboknál	53	centimeter,
5	"	"	"	63	"
4	"	"	"	80	"
3	"	"	"	106	"
2 $\frac{1}{2}$	"	"	"	126	"
2	"	"	"	160	"

E szerint egy 3 láb hosszú hasábokból egy méter szélesre és 106 centiméter magasra rakott tűzifarakás egy ürköbmétert foglaland magában.

Magától értetik, hogy a tűzifa a raktár kellő kihasználása végett s a helyi viszonyok szerint az imént felsorolt magasságoknak kétszeresében, sőt többszörösében rakható; így például a 6 lábas hasábok 53 centiméter magasan egymás fölé négy rétegben, a 3 lábas hasábok ellenben rendszerint csak két rétegben rakandók.

A soroknak itt kitüntetett magassága aszréteg nélkül értetik, ha azonban azok aszréteggel lennének ellátandók, akkor a sorok magassága még 10 százalékkal vagy szerződés esetén a kikötött és átszámított réteggel emelendő.

A fák műszaki tulajdonságairól. *)

Közli: Hoffmann Sándor.

Az eladandó faanyagok minél czélszerűbb értékesíthetése, s illetőleg a faárak minél okszerűbb megállapíthatása végett nem csak kívánatos, de multhatlanul is szükséges ismernünk a fák műszaki tulajdonságait.

Ezen tulajdonságok néha egy és ugyanazon fanemnél is igen eltérők lehetnek, a talaj, égálj, növekvési viszonyok, kor, egészség, különböző befolyása szerint; azért nem is állapíthatjuk meg határozott számokban a fák eme tulajdonságait, hanem ott, hol azok számokban egyáltalán kifejezhetők, csak is átlag-értékekben.

Mielőtt a kérdéses tulajdonságok részletezésébe bocsátkoznánk, röviden megemlékezünk a fa alkatrészeiről.

Majdnem valamennyi erdei fa és bokor törzse egyenlő szabályok szerint látszik alkotva lenni. A törzs közepén áll a bél, melyből sugáralakban a törzs szélei felé a bélsugarak szétágazodnak, és utjokban az évgyűrűkben nőtt faanyagon keresztül vonulnak. Az évgyűrűkben belülről kifelé egymáshoz rakodván, a belsők képviselik a legidősb, a külsők a legfiatalabb farészeket, mely utóbbiakat végül a kéreg környezi. Több külföldi fanem nincs évgyűrűk alakjában növe, sőt olyan

*) Ezen czikk szerzőnek műegyetemi előadásai köréből van véve, melyet közölni úgy véljük, nem éréktelen. Szerk.